

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. An Logica absolutè sit scientia, tam ut docens quàm vt vtens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

mā definitione, quā ipsam definitionem explico, 4
v. g. *definitio est oratio explicans naturam rei per genus & differentiam*, cum non præcellerit alter actus docens essentiam definitionis cui hic conformetur, non poterit esse vtens, nisi respectu doctrinæ à se traditæ; ergo iam erit obiectum sui ipsius, quod videtur repugnare. Respondeo ergo, illum actum esse vtentem Logicā non ex doctrinā, vel ex reflexā cognitione definitionis, sed quia ipse intellectus habet vim naturalem ad efficiendas definitiones, & diuisiones, etiam si non præcellerit directio, quā de illis faciendis edoceatur. Nam (vt dicam Sectione 4.) Logica artificialis non est simpliciter necessaria ad definiendum, diuidendum, & argumentandum. Vnde nego, illum actum primum esse obiectum sui ipsius: quia licet vtatur Logicā, non tamen habet id ex directione alicuius actus, à quo cognitus sit, neque ex directione à se ipso, vt iam dixi. Sed replicabis fortē, ergo ille actus non est Logica artificialis vtens, sed naturalis: hic autem definimus solam Logicam artificialem. Respondeo, concedendo, illum actum non vtī præceptis Logicæ, sed naturæ vi fieri: addo tamen, in reseruare eadem præcepta, quæ per alios actus Logica artificialis tradit, ideoque posse dici in actu exercito vtentem præceptis Logicæ artificialis, nec aliud iam hic contendimus.

De Logicā docente nulla est difficultas: nam alia scientia non possunt dici Logica docens, cum illa nullo modo tradant regulas faciendi definitionem, diuisionem, &c. in quo consistit munus Logicæ docentis.

Logica habitualis docens, & habitualis vtens (idem est de actualibus) distinguuntur inadæquate, vt includens ab inclusō, casu quo alia scientia dicantur Logica vtens: quia Logica docens iuxta eum modum dicendi, includit solum ipsam Logicam; at verò Logica vtens includit & ipsam Logicam, & reliquas scientias vtentes præceptis Logicæ. Logica autem sola à se ipsā simul cum aliis scientiis distinguitur inadæquate, vt pars à toto, & inclusum ab includente. Verum in meā sententiā, asserente Logicam vtentem solum dici ipsam Logicam, dicendum est; nullo modo distingui realiter docentem ab vtente.

Nonnulli recentiores dixerē, nullam dari Logicam habitualement vtentem, quia Logica habitualis vtens debet inclinare ad vsum Logicæ; sed nullus habitus potest inclinare ad vsum formaliter, ergo nulla potest esse Logica habitualis vtens. Probant Minorem: quia vsum vt vsum debet regulari per doctrinam respectu cuius est vsum; sed habitus non potest inclinare ad actus regulatos vt regulatos formaliter, quia ad hoc ipse habitus deberet cognoscere regulas, quod repugnat habitui; ergo nullus habitus potest inclinare ad vsum formaliter, vt tale. Hæc difficultas etiam est de nomine: omnino tamen displicet modus loquendi horum Auctorum, quia sicut vsum dicit conformitatem cum regulā Logicæ, ita actus virtutis dicit cōformitatem cum regulis rationis; ergo sicut dicitur virtus habitualis habitus inclinans ad actus virtuosos, etiam si ipse habitus virtutis non cognoscat regulas rationis, ita similiter poterit Logica habitualis dici vtens habitus inclinans ad actus, qui sint vsum Logicæ, etiam si ipsi habitus non cognoscant doctrinam Logicæ,

quā vtuntur actus ab ipsis eliciti. Ratio est, quia sufficit, si inclinet ad vsum, vt habitus ille inde accipiat denominationem, sicut habitus vitiosus denominatur à vitio, & de virtuoso iam dixi, nec requiritur vt habitus reflexē ad omnes rationes, quæ in vsum sunt, inclinet, vt ostensum est. Sed res est parui momenti, & de solo nomine, vt dixi.

SECTIO II.

An Logica absolute sit scientia, tam vt docens quā vt vtens.

SUPPONO primò, scientiam in presenti accipi 7
pro significatione strictā, quā eam accepit Aristoteles 1. Posteriorum cap. 2. & cum eo Philosophi communiter, pro cognitione euidenti alicuius rei, deductā ex principiis euidentibus per consequentiam euidenter: in quo sensu quærimus, vtrum Logica sit scientia.

Suppono secundo, vt aliqua scientia absolute talis dicatur, non requiri, omnes eius conclusiones esse euidentes, quia nulla est ex iis quæ dicuntur scientiæ, vt Metaphysica, Philosophia, &c. quæ non habeat multas cognitiones probabiles; sufficit ergo ad rationem scientiæ, vt saltem ex modo procedendi, & quantum est ex se, conetur demonstrare, & quoad multas partes de facto scientificè procedat.

Suppono tertio, multò minùs requiri ad scientiam, vt obiectum ipsius sit scientia; nam de plantis, de homine, de animali, & de errore potest scientia haberi. Quod ideo notauimus, quia nonnulli hæc duo confundunt, & dixerē, Logicam, dum agit de opinione & de syllogismo fallaci, non esse scientiam, quia opinio & syllogismus fallax scientia non est: quæ ratio falsissima est, & æquiuocatione laborat; confundit enim obiectum scientiæ cum scientiā ipsā, quod longè aliud est. His positis,

PRIMA CONCLUSIO. Logica absolute est scientia. 8
Hæc est contra nonnullos Philosophos antiquos apud Conimbricenses quæst. 4. Proæmij, art. 3. quos sequitur Pereira lib. 1. Philosophiæ, cap. 2. A nobis tamen stat Aristoteles 1. Priorum cap. 1. D. Thomas 4. Metaphysicæ, cap. 4. sect. 4. Scotus quæst. 1. prædicabilium, & alij, quos referunt & sequuntur Toletus quæst. 2. Proæmij, Conimbricenses suprà, & Hurtadus Disputat. 2. §. 5. estque communissima inter recentiores: quam probo hac efficaci ratione. Logica demonstrat ex principiis euidentibus per euidenter consequentiam, proprietates & essentiam suorum obiectorum, ergo est scientia. Antecedens Probo: Logica probat, definitionem debere esse clariorem definito, quia definitio est manifestatio definiti; omnis autem manifestatio debet esse clarior re manifestatā. qui discursus euidens est, & constans præmissis euidentibus. Eodem modo de demonstratione euidenter ostendit, debere constare principiis certis & euidentibus, rectaque illatione. Item de eadem ostendit, generare scientiam; de syllogismo probabili, generare opinionem; de fallaci, errorem; & alias plures veritates ostendit Logica de terminis, de propositione, &c. ergo absolute & simpliciter est scientia.

Communi-

9 Communis obiectio contra dicta desumitur ex Aristotele 2. Metaphysicæ, cap. 3. asserente, absurdum esse, quærere simul scientiam, & modum sciendi. Quod hac ratione potest affirmari. Nam scientia acquiritur sine aliquo modo sciendi: vel ergo hic modus est scientia, vel non. Si non est scientia, habemus intentum: si verò est, ergo debet acquiri per alium modum à se distinctum. sicque procedemus in infinitum, quod absurdum est. Respondeo, Aristotelem solum docuisse, absurdum esse quærere simul scientiam & modum sciendi pro eâ ipsâ scientiâ. Vnde absurdum est, quærere simul Logicam, & alias scientias ad quas Logica est modus sciendi: non verò docuisse, absurdum esse simul quærere modum sciendi, & scientiam quæ in ipso modo sciendi imbitur. Logica autem, est sit modus sciendi ad alias scientias, non tamen est modus sciendi ad se ipsam. Ad confirmationem è ratione dico, non esse necellum, & ante ipsam scientiam præmittatur modus sciendi: potest enim intellectus vi naturæ acquirere scientias, ita vt ad eas non adiuvetur modo alio sciendi præiio. Fa-teor tamen, tunc difficilius scientiam acquiri, quam si præcessisset modus sciendi. Vnde Logica difficilior est cognitui, quam alie scientie, quia ad ipsam nulla alia, ipsa verò ad reliquas alias eis faciem præbens præsupponitur.

10 Obicitur secundo, idem Aristoteles, qui ibidem diuidit scientias in Metaphysicam & Physicam, nullâ factâ mentione Logicæ, ergo eam excludit à numero scientiarum. Respondeo, hoc argumentum esse ab auctoritate negatiuâ, quod nihil probat, præsertim cum constet iam de mente Aristotelis. Quod si alicubi oppositum obscure tamen videatur docere, intelligendus est ex his, quæ clariùs alibi dixit.

Tertio obicitur, Logica est practica, ergo non est scientia; quia practicum vt practicum respicit dirigibile vt dirigibile, non verò vt scibile: ob quam rationem ars vt ars non est scientia, quia respicit operabile vt operabile. Respondeo, operabile vt operabile posse cognosci scientificè, ita vt ipsa cognitio deferuiat ad opus (de quo diximus Disputat. 1. Sect. 4) & idèò communiter scientie diuiduntur in practicas & speculatiuas, quæ diuisio proculdubio esset pessima, si nulla esset scientia, quæ practica esset. Ad exemplum de artibus respondeo, non idèò eas deficere à ratione scientiæ, quia rem operabilem respiciant, sed quia circa illam non procedunt demonstratiuè & scientificè, sed solum quasi in fide parentum, & ex doctrinâ receptâ à Magistris: quæ licet euidentis sit, non tamen ostenditur euidenter ex principis euidentibus ab ipsâ arte.

11 Virgent tamen aliqui, quia etiam ars futura, v. g. dicit in calceis pro soleis debere poni cotinum solidius & fortius, eò quod eis innitatur pes: pro superiore verò parte delicatius sufficere: item inferiorem partem non ita pulchrè elaborandam, quia & non apparet, & statim defec-datur, &c. Et idem in omnibus aliis artibus potest ostendi: & propter hanc rationem putant, in rigore Aristotelico Logicam non esse scientiam. Sed hi debuissent, quandoquidem ita Aristoteli voluit adherere, aduertisse, eum eo loco citato supra expressè docere, Logicam esse scientiam, insuper eum propriè agnoscere scientias aliquas

practicas; alias (vt dixi) ineptè scientia diuide-retur in practicam & speculatiuam. Argumen-tum autem horum recentiorum aequè est contra omnes alias scientias practicas, ac contra Logicam. Ei ergo respondeo primò, artem vt artem solum curare modum, quo debeat arte factum fieri (vt antè insinuauerâ) rationem autem huius per se non curare: quo differt ars à scientiâ practicâ, idèò docetur quidem forma calceorum & figura, &c. Quare autem hoc vel illo modo, non curatur multum ab opificibus communiter lo-quendo. Nec pueris, dum discunt, dicitur idèò hoc corio vtaris pro soleâ, quia fortius, soli-dius, &c. Sed præcisè ostensio corio dicitur, hoc vtaris pro soleis, & hoc pro superiori parte, &c. Quod si aliquando etiam reddatur ratio mani-festa operis, vel hoc est per accidens, vel certè dicendum, artem omnem in re esse scientiam, nomen tamen hoc scientia non applicari cog-nitionibus, quæ ad externa præsertim mechanica descendunt, sed eis, quæ circa nobilissimum obiectum versantur. Logica autem, cum agat scientificè, & deinde de nobilissimo obiecto, id est actibus intellectus, absolute & est & vocari debet scien-tia, quidquid sit de aliis artibus.

Obicitur tandem vltimò, Logica est instru-
mentum ad alias scientias, sed instrumentum
non est eiusdem rationis cum re, ad quam est in-
strumentum, ergo non est scientia. Falsum ante-
cedens, quia Logica non est instrumentum, sed
cognoscens & tradens instrumenta. Mala etiam
consequentia, quia ex antecedenti solum infer-
tur, Logicam non esse scientiam eiusdem spe-
ciei cum aliis, non verò absolute non esse scien-
tiam.

SECUNDA CONCLUSIO. Logica vt docens est
scientia. Hac est certissima, inferiturque ex præ-
cedenti Conclusionem: quia si Logica absolute est
scientia, cum eius præcipua pars sit docens, inde
inferitur, Logicam docentem futuram scientiam.
Probo autem id à priori: Logica docens vt docens
contemplatur naturam & odi sciendi, eum cog-
noscendo formaliter, & demonstrando; ergo est
scientia. Consequentia est euidentis. Antecedens
probat: quia omnes Doctores Logicæ docen-
tis nomine significant eam partem Logicæ, quæ
contemplatur scientificè suum obiectum.

Quod autem nonnulli voluerunt, idèò Logi-
cam docentem non esse scientiam, quia per Lo-
gicam docentem formaliter intelligunt ipsam
Logicam vt tradentem externis vocibus præce-
pta, quasi Logica docens diceretur solus pro-
fessor Logicæ; hoc, inquam, falsum est, quia
Logica per se non est ad alios, sed ad illum cui
inest. Vnde Logica non aliâ ratione docere dicitur,
nisi cognoscendo scientificè, in quo con-
sistat formaliter essentia modi sciendi, & quæ
sint eius partes: ex hac cognitione manet intel-
lectus ipse doctus ad efficiendum modum scien-
di: ergo Logica formaliter vt docens, est scien-
tia. Et hæc est communis omnium sententia,
significantium, vt dixi, nomine Logicæ docentis
eam partem Logicæ, quæ scientificè attingit
suum obiectum. Hanc Conclusionem intellige in
eis actibus, quibus Logica docens certè & infal-
libiliter procedit: nam quando probabiliter do-
cet, tunc non est scientia, ad modum quo in ter-
tiâ Conclusionem de vtente iam dico.

TERTIA CONCLUSIO. Logica vtens materialiter accepta, aliquando est scientia, aliquando vero non. Hæc probatur ex dictis supra: quia Logica vtens, vel sunt omnes actus aliarum scientiarum, & simul ipsius Logica; & hi non omnes sunt scientia, quia, vt dixi, multi actus sunt in qualibet scientia, qui sunt tantum cognitiones probabiles: vel sunt soli actus Logica, & hi etiam partim sunt scientia, partim vero non; ergo Logica vtens aliquando est scientia, aliquando vero non.

QUARTA CONCLUSIO. Logica vtens vt vtens formaliter non est scientia. Hæc est communissima inter Doctores. Eam probat quidam, quia vtens vt vtens habet rationem obiecti: sed obiectum vt obiectum non est scientia, neque opinio; ergo. Hæc ratio nihil probat: Maior enim falsa est, quia vtens vt vtens non dicit rationem obiecti, sed rationem exercentis, seu efficientis id quod doctum est, vt ex significatione vocis *vtens* euidenter constat. Sed hinc ego Conclusionem probo efficaciter, quia vtens vt vtens formaliter non est cognoscens, sed efficiens, seu produciens; ergo vtens vt vtens non est formaliter scientia. Consequentia est euidentis. Antecedens vero probatur: nam quando aliquis Philosophus v.g. efficit definitionem hominis, non vtiur ipso homine cognito, sed definitione qua illum cognoscit; tunc autem non cognoscit reflexe ipsam definitionem, sed tantum illam efficit; ergo vt formaliter aliqua re, non est cognoscere, sed eam efficere iuxta regulas præcognitas. Hoc autem quod de aliis scientiis diximus, dictum etiam puta in ipsa Logica vtente; quia dum iuxta regulas definitionis definit argumentationem, tunc non vtiur argumentatione quam cognoscit, quia non reflectitur supra illam; ergo vt vt vt formaliter, non est cognoscere, sed efficere cognitionem, etiam intra ipsam Logicam, ergo vtens vt vtens formaliter, in quacumque materia sit, non est scientia. Dixi semper *vt vtens formaliter*; quia vt ex Conclusionem præcedenti constat, vtrique potest coincidere in vnum: nec repugnat, vt qui efficit aliquam rem, simul per eam cognoscat aliud obiectum, imò semper cognoscimus per actus a nobis productos; ergo non repugnat coincidere vsum, seu effectiorem alicuius rei cum cognitione alterius; ergo vtens & scientia etsi formaliter non sunt idem, possunt tamen simul in vno actu reperiri.

SECTIO III.

An Logica sit practica an speculatiua.

REVOCANDA breuissimè sunt in memoriam quæ de scientia practica & speculatiua in communi diximus Disputat. I. Sect. 4. vbi ostendimus contra Scotum, actus intellectus esse posse praxim, ex quo capite in primis non deficit Logica a ratione practica. Ostendi præterea, eam cognitionem esse practica, quæ considerat obiectum a se operabile, præscindendo ab eius existentia, & concurrente ad effectiorem sui obiecti, siue sit opus liberum, siue necessarium.

Iam verò suppono, nomine *scientia* merè *practica* à me intelligi eam scientiam, quæ nullam habet cognitionem speculatiuam; & nomine *me-*

rè speculatiuæ, quæ nullam habet practica. Vnde in præfati non inquiri, vtrum Logica absolute dicenda sit solum practica, etsi habeat aliquas cognitiones speculatiuas (ea enim est quaestio de vocibus); sed inquiri de re, an omnes cognitiones Logicae sint practicae, an omnes speculatiuæ, vel an aliqua practica & aliqua speculatiua. Quod notanter aduertit, propter nonnullos qui defaigantur, vt ostendant, nullam scientiam posse dici simul practica & speculatiua, etiam si constet cognitionibus partim practicis, & partim speculatiuis; sed vel solum dicendam practica, vel solum speculatiua, prout fuerint præcipue eius cognitiones; quæ disputatio inutilis est, quia de solo nomine.

Suppono deinde, etiam si, vt dixi Disputat. I. Sect. 4. quaestio de scientia practica & speculatiua in communi sit quaestio de nomine, quia solum est de significatione huius vocis *practica*; difficultatem tamen, de qua in hac Sectione, non esse de nomine solo, sed de re: quia semel intellecta significatione illius vocis, inquirere, vtrum significatum per illam vocem sit nec ne in Logica, iam est quaestio omnino de re. sicut, licet esset quaestio de nomine, vtrum vox *animal* significet principium sentiendi, an verò principium illuminandi v.g. tamen semel statuta eius significatione, inquirere, vtrum in Petro reperiatur an non, iam non est quaestio de nomine, sed de significato per nomen, siue de re.

SUBSECTIO PRIMA.

Due sententia reiectæ.

PRIMA docet, Logicam omnino esse speculatiuam. Ab ea stant Scotus quaest. 4. Proleg. Duran. quaest. 6. lauellus 6. Metaphysica quaest. 7. Socin. quaest. 6. Ant. Andre. quaest. 4. Proæmij, Niphus 1. Metaphysica quaest. 2. & Canariensis parte 1. quaest. 1. art. 4. & alij. Hæc sententia posset probari, ex eo quod actus intellectus non sint praxis; sed hoc argumentum refutauimus supra. Idem secundo potest pro ea argui ex Augustino lib. 8. de Civitate Dei, c. 4. docente, Logicam esse contemplatricem, & partem Philosophiæ. Sed responderetur, Augustinum nomine scientia contemplatricis solum eam intelligere, quæ demonstratiue & scientificè versatur circa suum obiectum; quod non repugnat scientia practica. Tertiò potest probari: quia Logica versatur circa suum obiectum modo speculabili, id est, definiendo, diuidendo, &c. sed etiam ostendi supra, modum speculatiuum non consistere in definitione & diuisione vtriusque; sed vterius requiri, obiectum illius non esse factibile ab operante, aliàs nulla esset scientia practica; quia eo ipso quod sit scientia, debet versari circa suum obiectum per definitionem, diuisionem, &c. Logica ergo, etsi cognoscat definiendo, vterius tamen procedit ad effectiorem rei cognitæ, ac proinde ex hac parte poterit esse practica.

Secunda sententia docet, Logicam partim esse practica, & partim speculatiuam. Ita P. Suarez 2. Metaphysica Disput. 44. Sect. 13. num. 54. Valquez 1. parte, Disputat. 9. num. 2. Rubius quaest. 5. Proæmij, num. 14. quos sequuntur alij recentiores è nostra Societate. Hæc sententia duas